

# Filistin'in Unutulmuş Bir Önderi

RIFAT N. BALI

İsrail devletinin kurulmasından sonra ortaya çıkan Filistin sorunu ve Filistin halkının içinde bulunduğu şartlar dünya kamuoyunu olduğu kadar Türkiye'yi de en fazla ilgilendiren meselelerden biri.

Filistin meselesi ve Filistin halkının kaderi Türk aydınlarının çok fazla ilgisini çekmiş olmasına rağmen bu konuda temel belgelerin ve kitapların yayınlanmaması büyük bir eksiklik. Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi ve onun tarihi önderi Hacı Emin el-Hüseynî konusunda yurtdışında birçok araştırma yayımlanmış olmasına rağmen bu hareketin tarihçesi ve önderleri hakkında Türkiye'ye kazandırılmış çok fazla bir araştırma yok. İletişim Yayınlarından yeni çıkmış olan Zvi Elpeleg'in araştırmasıyla Filistin Ulusal Hareketi'nin kurucusu Hacı Emin el-Hüseynî'nin şahsiyeti ve Filistin Kurtuluş Hareketinin temelleri konusunda mevcut olan eksiklik büyük bir ölçüde giderilmiş durumda.

Yazar Zvi Elpeleg, Türkiye-İsrail ilişkilerini yakından takip etmekte olanlar için aşına bir isim. Elpeleg 1995-1997 yılları arasında İsrail'in Türkiye bünyesindeki Elpeleg aynı zamanda bir bilim adamı ve araştırmacı. Tel-Aviv Üniversitesi Moşe Dayan Ortadoğu ve Afrika İncelemeleri Merkezi'nde görevli. Elpeleg'in İsrail, Amerikan, İngiliz ve Arap kaynaklarına dayanarak hazırlanmış olduğu bu araştırma, bir döneme damgasını vurmuş Kudüs Müftüsü'nün hayatını ve Filistin bağımsızlık hareketine katkısı

nı ortaya çıkartmakta.

1893 yılında Kudüs'te doğmuş ve Osmanlı ordusunda görev yapmış olan el-Hüseynî 1919 yılından itibaren Arap ulusal hareketine etkin bir şekilde katkıda bulundu. Arap milliyetçileri arasındaki rekabeti yatıştırmak ve hasım aileler arasındaki dengeyi muhafaza etmek için İngilizler Yüksek Komiseri Sir Herbert Samuel, El-Hüseynî'yi 1912 yılında Kudüs Müftüsü tayin etti. El-Hüseynî 1922 yılında Yüksek İslâm Konseyi reisliğine tayin oldu. Böylece hem müftü olmanın getirdiği prestijden hem de konseyin idari ve ekonomik gücünden faydalanmayı bildi. Gücünü azami derecede kullanarak El-Hüseynî Filistin'deki Arap milliyetçilerin önderi oldu ve aşırı bir Yahudi ve İngiliz karşıtı tavır benimsedi. 1929 ve 1936 yıllarında düzenlenen Yahudi karşıtı ayaklanmalarda etkin rol oynayan el-Hüseynî, ayaklanma hem muhalif Araplara hem de Yahudilere karşı radikal bir terörist harekete dönünce, müftülüğünden azledildi. Şam ve Beyrut'a kaçtı, hareketi buralardan yönlendirdi.

El-Hüseynî İkinci Dünya Savaşı yıllarında Nazi Almanyası'yla yakınlaşmayı tek çare olarak gördü. Arap ülkeleri nezdinde Nazi Almanyası'nın propagandacılığını yapar ve Naziler emrinde çalışacak Müslüman gönüllülerden oluşmuş silahlı bir birlik kurmaya çalıştı.

Hacı Emin Birleşmiş Milletlerin 1947 yılında Filistin'in taksimi hakkında vermiş olduğu kararı kabul etmeyip bu karara karşı mücadele verdi. Tak-

sim kararından sonra çıkmış olan Arap-Yahudi savaşı Arap ülkelerinin yenilgiyle sonuçlandıktan sonra El-Hüseynî'nin adından artık söz edilmez oldu. Kendisinin 1948 yılında Gaza'da bir Filistin hükümeti kurmuş olduğunu bugün kimse hatırlamamakta. 4 Temmuz 1974 günü vefat eden Hacı Emin'in ölümü Filistin cenahında büyük bir boşluk yaratmadı ve hatırası Filistin kamuoyunun belleğinde hiçbir iz bırakmadan silinip gitti.

Elpeleg dengeli ve soğukkanlı üslûbuyla Hacı Emin'in hayatını aktarıncı müftünün Arap tarihi yazımında layık olduğu yere sahip olmadığı sonucuna varmakta.

Zvi Elpeleg  
Filistin Ulusal Hareketinin  
Kurucusu Hacı Emin el-Hüseynî  
çev. Dilek Şendil,  
İletişim Yayınları,  
1999, 335 s.

Kitabın ilginç olan bir yanı da Elpeleg'in aslında eşine ve çocuklarına ithaf etmiş olduğu bu çalışmasının Türkiye çevresinde kitabını "ömrünün büyük bir kısmını, Türkiye'de yaşayan Musevilere vakfeden", Türk kamuoyunun yakından tanıdığı işadama, sanayici, lobici ve aynı zamanda 500. Yıl Vakfı başkanı olan "barışsever ve hayırsever Bay Jak Kahmi"ye ithaf etmiş olması.



Hacı Emin, Berlin'de yapılan bir toplantıda bir Alman subayıyla.